БЕЛАРУС

Выдае Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне у ЗША
Published by Byelorussian - American Association, Inc.
Address — Адрыс: Byelorussian-American Association, Inc.
405 Belmont Avenue, Brooklyn 7, N. Y., U. S. A.
Падпіска на год $ 2.50 — Subscription per year — $ 2.50
Рэдагуе Рэдакцыйная Калегія

PRICE 10 ¢ | ЧАСАПІС БЕЛАРУСАЎ У З. Г. А. | BYELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE USA | 10 ЦЭНТАЎ

Год III. № 11 (17) | 20 верасьня 1952 г. | NEW YORK, N. Y., U. S .A. | September 20, 1952 | Vol. III. № 11 (17)

Небясьпечныя »зьмены« у Саветах

Дэкрэт ЦК камуністычнае партыі, падпісаны самым Сталінам, адносна 19-га зьезду ВКП(б), што мае адбыцца 5-га кастрычніка ў Маскве, выклікаў голаснае рэха ў дэмакратычным сьвеце. А таму, што ў гэтым дэкрэце, як мы падавалі ўжо ў мінулым нумары нашае газэты, гаворыцца аб роспуску Палітбюра, — дэмакратычныя палітыкі й журналістыя мяркуюць, што ў Саветах неўзабаве шмат што зьменіцца як у нутраной, так і вонкавай палітыцы. Аднак, кажнаму, хто хоць крыху знае савецкую запраўднасьць, яснае, што само савецкае жыхарства, навучнае гаркім дазнаньнем, не чакае ад новых „пераменаў" ані палёгкаў у сваім жыцьці, ані нічога добрага наагул. Няма чаго спадзявацца й дэмакратычнаму сьвету.

Наадварот, падобныя бальшавіцкія перамены формаў сваіх таямнічых органаў, падобныя „зьмены" савецкае палітыкі, гавораць толькі аб нейкіх новых небясьпечных для рэшты сьвету плянах бальшавікоў, якія неабходна замаскаваць, як на нутраным, так і на вонкавым фронце.

Якія-ж гэта могуць быць пляны? Ніхто не сумляваецца, апрача, хіба, наіўных заходніх палітыкаў, што бальшавікі хочуць якнайхутчэй апанаваць увесь сьвет і разумеюць, што сіла іхная ня толькі ў собскіх асягненьнях, але і ў слабасьці дэмакратычнага сьвету, у ягонай дэзарыентацыі. Палітбюро, як усім ведамы дэспатычны орган бальшавікоў, наганяе жах ня толькі на сваіх устрашаных грамадзянаў, але й на замежных дэмакратаў, якія аніяк не патрапяць уцяміць, што можа існаваць, і то гады, нязьменны кіравецкі орган, якога ніхто не перавыбірае.

Дык чаму-ж не пагуляць у „дэмакратыю", не пайсьці на „зьмены"? Мо' сьвет і паверыць, мо' знойдуцца новыя Джонсоны, Воллэсы, Бэвены ды ім падобныя і можна будзе ізноў арганізаваць новыя „народныя фронты" ў дапамагу пятым калёнам камунізму?

Плян гэты даволі спрытны і асабліва для сьвету небясьпечны, бяручы на ўвагу сучасныя паважныя падзеі ў сьвеце. Бо змаганьне ідзе сяньня ня толькі ў Карэі, Індакітаі, Малаях і вось-вось загарыцца на межах Індыі, але можна чакаць і іншых, ня менш важкіх здарэньняў. Пасьля ад'езду камісіі савецкіх маршалаў із Жукавым на чале з Будапэшту, — з Чэхіі ды Славаччыны вывозяцца тысячы сем'яў. На межах Славаччыны з Вугоршчынай высяляюцца цэлыя вёскі. Асабліва цікавае тое, што, побач із гэтым, часта-густа „ліквідуюцца" й мясцовыя камуністычныя „правадыры", а на іхнае месца прысылаюцца новыя „начальнікі" з... Масквы. А ў распараджаньнях органаў бясьпекі адкрыта гаворыцца аб тым, што неабходна узьняць прадукцыйнасьць прамысловасьці... шляхам прымусовае працы!

Дык ці ня гэтыя новыя гвалты бальшавікоў над безбаронным жыхарствам і ёсьць тымі адзінымі „зьменамі", на якія здольныя бальшавікі й якіх так чакаюць энтузыястыя „новае" палітыкі бальшавікоў у сувязі із плянаванымі ў Маскве сэнсацыямі?

Хто-ж ведае? Пэўнае адно — што кажная „зьмена" бальшавіцкае палітыкі вельмі небясьпечная й для падсавецкіх людзей, і для ўсяго сьвету наагул.

—o—

ПАДЗЕІ У КАРЭІ

Нарэшце й тыя, што шчыра верылі ў хуткае замірэньне ў Карэі пачынаюць разумець, што перамовы ў гэтай справе могуць зацягнуцца на ўсю зіму. Тымчасам, бальшавікі ня спяць у шапку, і кінулі кагадзе ў бай вялікую колькасьць сваіх самалётаў. Аб пашырэньні паветранага змаганьня гаворыць ужо тое, што за мінулыя тыдні саюзныя зьнішчальнікі зьбілі 68 савецкіх МІГ-аў, а яшчэ больш пашкодзілі. Апрача таго, аднавіліся баі блізу на ўсім фроньце, прыймаючы часта вельмі жорсткі характар, аж да атакаў на штыхі ўключна. Некаторыя апорныя пункты па колькі раз пераходзяць з рук у рукі. Саюзнае камандваньне падае, што за мінулыя два тыдні чырвоныя мелі звыш 10.000 забітых і безьліч раненых.

МАНЭУРЫ ФЛЁТУ НЭЙТО

У Паўночным і Балтыцкім морах пачаліся вялікія манэўры злучанага флёту НЭЙТО. У манэўрах бяруць удзел 160 караблёў, сотні самалётаў і 35-цёхтысячная армія ЗША, Канады, Францыі, Ангельшчыны, Нарвэгіі, Даніі, Бельгіі ды Галяндыі. Цікава, што ў манэўрах удзельнічаюць і караблі Новае Зэляндыі, якая па праўдзе не належыць да НЭЙТО. Камандуе манэўрамі ген. Рыджвэй, а флётам — адмірал Мэк-Кормік. У сувязі із гэтымі манэўрамі бальшавікі страшэнна усхваляваліся. Маскоўскае радыё называе іх — „спробай наважанага нападу на СССР з Балтыцкага мора".

ІРАН

Тут усьцяж не спыняюцца дэманстрацыі камуністых. Ёсьць забітыя й раненыя. Магчыма ў сувязі з гэтым, прэм'ер Масадык ізноў пагадзіўся на перамовы у справе заладжаньня нафтавага непаразуменьня з Ангельшчынай.

УСХОДНЯЯ НЯМЕЧЧЫНА

Бальшавікі маюць тутка 22 дывізіі войска. Апошнім часам яны із пасьпехам матарызуюцца, папаўняюцца танкамі, артылерыяй, асабліва зэнітнай, грузавікамі ды іншымі машынамі. Ужо, быццам, зматарызаваныя 18 дывізыяў. Апрача таго, увосені маюць быць зматарызаваныя й 4 дывізіі „народнай паліцыі".

ІНДЫЯ

Невядома, ці яшчэ ад імя Палітбюра, ці ўжо ад імя будучага „Прэзыдыюму", але на ўзор Ірану, і у Індыі пачаліся камуністычныя дэманстрацыі. Асабліва шмат крыві праліта ў Хайдэрабадзе, бо паліцыя не дала рады з дэманстрантамі й было пакліканае войска. У Хайдэрабадзе абвешчаны ваенны стан. Тымчасам, як быццам яны толькі й чакалі на выбух разруху, бальшавікі прыслалі нарэшце (відаць у падзяку за выкананьне загадаў) даўно абяцаную галодным індусам пшаніцу.

ПЕРАГЛЯД ІМІГРАЦЫЙНАГА ЗАКОНУ

Прэзыдэнт Труман стварыў адмысловую камісію з 7-х асобаў дзеля перагляду іміграцыйнае палітыкі ЗША, якая, згодна із апошнім законам Мэк Кэррэна, стаўляе вялікія перашкоды новым эмігрантам у Амэрыку. Камісія мае абмяркаваць наступныя пытаньні: пераглядзець усе, што існуюць, законы аб іміграцыі, натуралізацыі ды дэпартацыі чужынцаў, разгледзець іміграцыйнае пытаньне з гледзішча эканамічнага й сацыяльнага, зрабіць неабходныя мерапрыемствы дзеля палёгкаў іміграцыі ў ЗША. Старшынёю камісіі вызначаны Пэрльман.

НЯМЕЦКІЯ ПАЛОННЫЯ У СССР

Урад Заходняй Нямеччыны сьцьвердзіў у заяве, паданай у Задзіночаныя нацыі, што ў Саветах яшчэ да сяньня пакутуе 1.500.000 нямецкіх палонных. Бальшыня зь іх працуе ў канцлягерох, частка — ў Польшчы й Чэхаславаччыне. Аднак, бальшавікі цьвердзяць, што нямецкіх палонных у іх няма, усе яны даўно звольненыя. Асталіся, быццам, адно „ваенныя злачынцы".

МАНЭУРЫ Ў БЭРЛІНЕ

Упяршыню пасьля канца вайны, амэрыканскія акупацыйныя войскі ў Бэрліне правялі 3-дзённыя манэўры... вулічных баёў.

ЛЁС СЬВЯТАРОЎ У ЧЭХАСЛАВАЧЧЫНЕ

Днямі чэхаславацкі суд засудзіў на 15 год катаргі каталіцкага сьвятара Марсалека за „атручваньне школьнікаў заходнімі ідэямі".

Кандыдаты у прэзыдэнты й савецкая думка

Саветы з вылучнаю ўвагай сочаць за прэзыдэнцкай кампаніяй у Амэрыцы. Ні Стывэнсон — кандыдат дэмакратаў, ні Айзэнгаўэр — кандыдат у прэзыдэнты ад рэспубліканскай партыі — бальшавіком не падабаюцца. Навет больш таго, — абедзьве гэтыя кандыдатуры выклікаюць з боку савецкае прэсы й савецкіх прадстаўнікоў адно нясупынную, злосную лаянку. Абодвы кандыдаты, на думку саветаў, нячэсныя, імкнуцца адно да асабістае ўдачы, сыплюць навокал манлівымі абяцанкамі... Прынцыпы, плятформы, партыйныя заданьні — ян маюць для іх вартасьці, яны гатовыя прадаць і іх, і сваіх выбаршчыкаў, гатовыя „зрабіць саюз із самым чортам", абы дапяць свае мэты. Асабліва ненавідзяць бальшавікі Айзэнгаўэра ў сувязі із апошняю ягонаю прамовай, у якой ён не хаваючыся назваў палітыку саветаў „хлусьліваю і хітраю". Газэта „Праўда", якая, здаецца, ўмее зьмяшаць з гразёй супраціўніка, не знаходзіць словаў, досыць моцных дзеля характарыстыкі Айзэнхаўэра й ягоных асьветчаньняў. Артыкул „Праўды" надрукаваны пад загалоўкам „Айзэнхаўэр выбіраецца у паход" і ймкнецца ўбіць у галаву савецкага грамадзяніна, быццам Айзэнхаўэр толькі й робіць, што „рыхтуецца да вайны проці савецкага народу", ды што ён і ёсьць галоўны „падпальшчык" новай вайны".

Колькі дзён таму прадстаўнік СССР у Задзіночаных Нацыях, выступаючы з трыбуны Рады Бясьпекі абліваў памыямі абодвух кандыдатаў у прэзыдэнты, а разам із імі, лаяў і Трумана, і ўсе ЗША. Але заходні сьвет ужо гэтаму ня дзівіцца. Савецкая лаянка трапляе ў пусьціню. Наадварот, кажны сяньня разумее, што чым больш саветы з нечае прычыны пеняцца, тым большую ролю можа гэты нехта згуляць у справе абароны сьвету перад савецкай агрэсіяй.

Кітай у сталінскім павуціньні

Кітай — былая Нябесная Імпэрыя — вялізарная азыятыцкая краіна з больш, чымся 400 мільёнамі жыхарства. Калісьці, у глыбокай старадаўнасьці, адна з перадавых культурных дзяржаваў, Кітай ужо даўно згубіў сваё былое значаньне й стаўся каляніяльнай краінай, якую ў сваіх эканамічных ды палітычных інтарэсах выкарыстоўвалі розныя краіны й дзяржавы, у тым ліку Амэрыка, Ангельшчына й Царская Расея. Савецкія улады, ад самага пачатку свайго існаваньня, аддавалі Кітаю вялікую ўвагу, як краіне із вельмі добрай глебай пад разьвіцьцё камунізму.

Дарма, што „добрасуседзкія" ўмовы з нацыянальным урадам Чан-Кай-Шы, саветы не перасьцігалі таемна „муціць" цёмныя сілы Кітаю, тварыць камуністычныя арміі, разьдзьмухваць грамадзянскую вайну, слаць сюды грошы, агітатараў, ды інструктароў. Грамадзянская вайна й вайна з Японіяй канчальна зруйнавалі кітайскую дзяржаўнасьць, ператварылі Кітай у няшчасную, галодную, бяспраўную краіну, а значыцца у найлепшае для ўдалае бальшавіцкае прапаганды месца. Кітай пачаў камунізавацца. Дапамаглі яму ў гэтым, апрача самых камуністых, і Амэрыка з Ангельшчынай. Пасланы сюды амэрыканскім урадам генэрал Маршал ня толькі не абараніў Кітай перад камуністычнай небясьпекай, ня толькі не дапамог саюзьніку ЗША Чан-Кай-Шы, але наадварот, зажадаў ад яго „задзіночаньня із камуністымі Кітаю". Погляд Маршала падтрымлівала й Ангельшчына. Калі Чан-Кай-Шы не пагадзіўся на пагадненьне із камуністымі, і Вашынгтон, і Лёндан абурыліся на яго й адмовілі ў дапамозе ў найбольш крытычны для нацыянальнага Кітаю момант грамадзянскае вайны. Камуністыя, пад кіраўніцтвам выхаванага Масквою Мао-Це-Дуна, перамаглі, выгналі нацыянальны ўрад Чан-Кай-Шы, які прытуліўся на Фармозе, й пачалі „перавыхоўваць" Кітай паводле агульнага камуністычнага ўзору. Наіўныя палітычныя дзеячы Амэрыкі й Ангельшчыны бачылі ўсю гэтую работу, аднак, ня лічылі свае палітыкі памылкай, пацяшаючы сьвет, што Мао-Це-Дун, як „нацыяналісты" вось-вось пойдзе проці Сталіна, як зрабіў гэта ў Югаславіі Ціто. Аднак, гэта ня сталася й, ведама, ня станецца. Палітыкі Захаду навет і зусім спракудзіліся, асабліва Ангельшчына, якая навет прызнала камуністычны ўрад чырвонага Кітаю, згодна із сваім звычаем, „што гандляваць можна і з гатэнтотамі".

Тымчасам, Сталін імкнуўся усё шчыльней прыціснуць да муру свайго „сябру" Мао-Це-Дуна, а гэтым самым апанаваць на добрае і ягоны вялізарны Кітай. Гэта яму ўдалося. Два гады таму была падпісаная між СССР і Кітаем умова, згодна із якой Саветы пазычалі кітайцам 300 мільёнаў даляраў. Грошы гэтыя пайшлі, галоўным чынам, на вайну ў Карэі. Бо Кітай мусіць плаціць і за ўтрыманьне сваіх „дабраахвотнікаў", і за азбраеньне, танкі, артылерыю, самалёты, самаходы. Усё-ж гэтае, вылучаючы ўжо сваё собскае „гарматняе мяса", Кітай атрымлівае ад Савецкага Саюзу. Апрача ваенных выдаткаў, Кітай патрабуе безьлічы мільёнаў на індустрыялізацыю краіны. На гэтае таксама патрэбнае дарагое абсталяваньне, машыны, транспарт, а таксама й спэцыялістыя ды майстры, якіх у Кітаю блізу няма.

Усё гэта ізноў дае Масква і за усё ізноў плаціць Кітай. Такім чынам, грошы спрытных камуністычных гандляроў вяртаюцца да іх назад із вялічэзным працэнтам, а пазыка так і застаецца пазыкай. Цяпер у Маскве ізноў „гасьціць" дэлегацыя з Кітаю на чале із прэм'ерам ураду Чжоў-Эн-Лай. Справа ясная. Відаць, грошы выданыя, і Кітаю патрэбная новая пазыка, ці як прынята называць гэтую хітрую мэханіку — новая „дапамога". І ня дзіва. Вайна ў Карэі каштавала Пэкінскі ўрад столькі, колькі васьмёхгадовая вайна Кітаю з Японіяй. Не хапае ні танкаў, ні самалётаў, ні зброі. Няма сумліву, што сябра Сталін і на гэты раз паратуе кітайцаў, дасьць новыя мільёны... каб магчы стаўляць Кітаю ўмовы, хай і вельмі некарысныя для кітайцаў, ды затое дагодныя Сталіну й Маскве.

Кітай аплецены бальшавіцкім павуціньнем. Яно спавівае яго ўсьцяж шчыльней. А ў рагу сядзіць ужо і сочыць за ахвярай вялізарны чырвоны павук, чакаючы адно моманту рынуцца й задушыць сваю ахвяру.

ГАНДЛЮЮЦЬ БЕЛАРУСЯЙ

Вольны сьвет па адным баку й камуністычны таталітарызм па іншым — рыхтуюцца да апошняе збройнае сутычкі між сабою. Карэйская вайна, якая цягнецца ўжо другі год, — нішто іншае, як толькі спроба сілаў, уступ да таго вялізарнага збройнага змаганьня, якое можа разгарэцца кажнае часіны. Абедзьве стараны гуртуюць свае рады. Гэткае палажэньне й гэткі час вельмі спрыяюць рознага гатунку авантурыстым, што прапануюць свае паслугі зацікаўленым у будучай вайне дзейнікам, навязваюцца ім, як памагатары й „саюзьнікі", прапануюць сваё супрацоўніцтва, свой энтузыязм „ісьці на фронт у першых радох" і г. д.

Тыповым прыкладам гэтага была славутая адозва вядомага ўсім Астроўскага, які „урачыста й самаахвярна" заклікаў летась беларускіх вайскоўцаў „усіх, як адзін" ісьці на карэйскі фронт. Сяньня, праўда, ці адзін малады беларус змагаецца ужо ў Карэі, ў радох саюзнае арміі, але зусім ня з ласкі Астроўскага. Наадварот, ніхто з беларускіх вайскоўцаў, ды й ні адзін беларус наагул, не ўзялі паважна гэтую славутую адозву, бо добра ведалі ўсю непаважнасьць Астроўскага, як дзеяча й чалавека.

Яшчэ больш тыповы прыклад авантурызму разыгрываецца на нашых вачох сяньня.

Як падае газэта „Бацькаўшчына" ад 24-га жніўня 1952 г. нумар 34-ты, Астроўскі, не зьбянтэжаны мінулаю няўдачай, склаў на рукі прадстаўніка Амэрыканскага Камітэту Вызваленьня Народаў СССР на Эўропу заяву ад імя беларускае эміграцыі, якая быццам ідзе за ім, дзе ён запэўняе камітэт у сваўй гатоўнасьці БЕЗ УСЯЛЯКІХ ЗАСЬЦЯРОГАЎ увайсьці ў Камітэт Вызваленьня Народаў СССР. У гэтым самым ён запэўніў і паасобных лідэраў розных расейскіх арганізацыяў і партыяў, адмыслова й яшчэ раз падкрасьляючы гэтую сваю беззасьцярожнасьць што да будучага лёсу Беларусі пасьля перамогі над СССР.

Ці-ж можа скласьці гэткую заяву чалавек ідэі, якому баліць лёс беларускага народу, які імкнецца змагацца за яго і сяньня й заўтра? Пэўне-ж, не.

Незалежнасьць Беларускай Народнай Рэспублікі, абвешчаная актам 25-га сакавіка 1918 году, была здабытая ў выніку даўгога, цяжкога змаганьня найбольш наважаных і патрыятычных сыноў беларускага народу з расейскім акупантам. Яна каштавала безьлічы балючых ахвяраў, цяжкіх пакутаў сотняў тысячаў беларускіх сыноў, вешаных Мураўёвым, ссыланых у Сыбір на мукі й сьмерць.

Для кажнага беларуса, які мае хоць іскрачку нацыянальнага сумленьня, незалежнасьць Беларусі — гэта усё, увесь сэнс ягонага жыцьця, ягоная адзіная мэта. І нішто так не баліць беларуса, як калі розныя авантурыстыя тыпу Астроўскага гандлююць Беларусяй, маючы на ўвеце або асабістую матар'яльную карысьць, або задаваленьне свайго авантурыстычнага поцягу.

Уся беларуская эміграцыя вельмі добра разумее патрэбу наважанага, дружнага змаганьня з сяньнішнім панявольнікам нашага краю — бальшавізмам. Змаганьне гэтае павінна весьціся нясупынна, ці шляхам г. зв. халоднае вайны — прапаганды, ці, калі прыйдзе на гэта час — із зброяй у рукох. Месца беларускае эміграцыі — у першых радох гэтага змаганьня.

Няма таксама ні для каго з нас сумліву, што, як халодная вайна, так і збройнае змаганьне будзе багацейшае ў перамогі, калі мы будзем змагацца, задзіночыўшыся із іншымі нацыянальнасьцямі,

П. Вішнеўскі

АМЭРЫКА Й БЕЛАРУСЫ

(Працяг)

З усяго вышэй прыведзенага ніяк не вынікае, што нам няма чаго баяцца гэтых амэрыканскіх ідэалістых. Як бачым, „мядзьвежая" ўслуга сталася зусім у межах іхніх магчымасьцяў, хоць фактычна яна ляжыць паза межамі ўсякае менш ці больш крытычнае прынцыповасьці. Думка гэтая, хоць сама ў сабе зразумелая, усё-ж вельмі лёгка можа стацца крыніцай далёкасяжных непаразуменьняў, — таму мы яе пастараемся разьвіць шырэй.

Пасьля усяго сказанага робіцца рэчай цалком зразумелай, чаму беларуская палітычная эміграцыя адчувае некаторы недавер да пасьляваеннага курсу амэрыканскае палітыкі. Усё-ж адно важнае пытаньне патрабуе яснага й нядвузначнага адказу. Чаго мы, папраўдзе, баімося?

Перш за усё неабходна зрабіць тут адно прынцыповае сьцьверджаньне. Калі ўжо палітыка амэрыканцаў, нечым трывожыць беларусоў, дык гэным „нечым" можа быць усё, толькі не амэрыканскі палітычны ідэалізм. Як ужо гаварылася, мы за яго ўсёй душою. Мы бачым у ім той нікім не чаканы добры знак Боскае апекі над родам Адамавым, што няўпрыцям для сябе апынуўся на беразе прадоньня. У палітычным сьвеце гэта ўсё яшчэ недацэненая навіна выключнага значаньня, якая запраўды выварачвае да гары дном дасюлешні „парадак" у палітыцы, фактычна запярэчваючы прынцыпы й мэты, што дагэтуль у ёй панавалі. Не углыбляючыся у далейшую аналізу гэтага цікавага зьявішча, ані ў разгляд багатага у довады матарыялу, мы яго адно праілюструем на прыкладзе фэнамэну, вядомага пад назовам „амэрыканскі імпэрыялізм".

Ці такі фэнамэн наагул існуе? У меркаваньні аўтара — бязумоўна так. Ён існуе й разьвіваецца вельмі памысна, трывожачы адных — абнадзейваючы іншых, толькі-ж той ярлык, які пасьпяшаліся начапіць яму тыя, хто ад стагодзьдзяў займаецца разбоем на вялікай дарозе ў міжнародным маштабе, узяты імі зь іхняга ўласнага, моцна вынашанага й надгрызенага зубам часу інвэнтара. Стары ярлык і зусім новы, дасюль яшчэ бліжэй неазначаны фэнамэн, безнадзейна разыйшліся нятолькі ў часе, але й у сваім зьмесьце. Гэта вельмі важны мамэнт.

Калі прыняць кандыдата на прэзыдэнта ЗША за пэўны паказьнік палітычных настрояў у гэтай краіне, дык адзін зь іх (Э. Стывэнсон, дэмакрат — прамова да амэрыканскіх легіянэраў, Нью-Ёрк 28.8.52) вельмі коратка, тым ня менш дужа ўдала насьвятліў той „фэнамэн" амэрыканскага імпэрыялізму", сьцьвердзіўшы не без выразнага самазадаволеньня, што сяньня „найбольш гордыя нацыі на зямлі ня толькі акцэптуюць, прыймаюць амэрыканскае праваднíцтва, але й вітаюць нашае войска й ваенныя базы на сваіх тэрыторыях". На першы пагляд можа выдацца усё гэта старой песьняй: войска на чужых землях, мамэнт вялізнае сілы, мамэнт дамінаваньня над слабейшымі і г. п. Але усё-ж мімавольна вычуваецца, што нечага тут не хапае, і то нечага вельмі сутнага, першараднае вагі, што проста не дазваляе паставіць знак роўнасьці паміж разгляданым намі фэнамэнам і тым, аж надта нам вядомым зьявішчам „пошлага" імпэрыялізму эўразіяцкага тыпу. Бясспрэчна нехапае тут мамэнту грубага фізычнага прымусу, не хапае крыві, сьлёз і цярпеньняў, што складалі й складаюць увесь сэнс і душу запраўднага імпэрыялізму. Дзе-ж тут месца для імпэрыялізму, калі нацыям прыслугоўвае неабмяжаванае права „акцэптаваць", або адкінуць „амэрыканскае праваднíцтва"? Хто дзе бачыў такі імпэрыялізм, што не заваёўвае, не вынішчае, не ставіць на нявольніцкую службу сабе слабейшых, а наадварот — зусім шчыра ім дапамагае, арганізуе дзеля павышэньня іхнае абароназдольнасьці і бярэ іх пад сваю апеку, — усё без найменшага умешваньня ў іхныя „сямейныя" справы. (Клясычны прыклад — справа перавыбараў прэзыдэнта ў паўдзённай Карэі, 1952 г.). Затым тое, што ахрышчына імям „амэрыканскага імпэрыялізму" ёсьць на справе зьявішчам дасюль не сустраканым у гісторыі, да бадай ці сустрэнецца яно і пазьней, у будучыні, калі-б нейкім чынам гэтая нацыя мела быць вынішчаная дарэшты. Бо яно ёсьць глыбокім пераканаНьнем аўтара гэтых радкоў, што гэны фэнамэнальны „імпэрыялізм", яго нязвычайны характар і прынцыповыя рысы ўфармаваныя тым-жа самым палітычным ідэалізмам, які пакуль-што свомы голькі аднэй нацыі ў сьвеце, так як ён мог зарадзіцца і вырасьці толькі з гістарычнае традыцыі, палітычнае структуры й выключнага становішча ЗША у сучасным сусьветным крызысе. Хопіць навет, калі мы ў думках спрабуем аддаліць гэтую нацыю зь ейнае тэрыторыі, разам зь ейнымі традыцыямі і з духам яе грамадзка-палітычнага строю, ды насадзіць або якую іншую нацыю, ізноўжа зь уласнымі ейнымі традыцыямі ды імкненьнямі, і дамо ў ейнае распараджаньне ўсё тое вялізарнае багацьце рэсурсаў і магутнасьць папярэдняе, — можна рукацца з 99% пэўнасьці, што новая нацыя не аглядалася-б назад на ніякія ідэалістычныя скрупулы, а неадкладна ўзяла-б курс на самы запраўдны дынамічны імпэрыялізм. Гэта ізноў-жа не азначае, што на гэны амэрыканскі ідэалізм трэба глядзець выключна толькі праз ружовыя акуляры. Апіраючыся на ўласным горкім дазнаньні мы, беларусы, можам з пэўнасьцю цьвердзіць, што сяньня ніяк нельга прарочыць да чаго ён можа давесьці на практыцы у блізкой ці далёкай будучыні.

(Працяг будзе)

ГАНДЛЮЮЦЬ БЕЛАРУСЯЙ

(Канец з 1 бал.)

у тым ліку із расейцамі, але пры аднэй умове: што мы ўвойдзем у гэтае задзіночаньне ЯК РОЎНАПРАЎНЫ СЯБРА. Усе нацыянальнасьці, побач зь якімі беларусы маюць змагацца із бальшавікамі за сваё й іхнае вызваленьне, павінны прыняць Беларусь, як незалежную й сувэрэнную дзяржаву, што без перашкодаў адновіць сваю патаптаную захопнікам незалежнасьць пасьля перамогі над Савецкім Саюзам. Ды якраз на гэтае зусім простае й зразумелае нашае жаданьне не пагаджаецца ні адна расейская аргані-зацыя. І ні Вісбадэнская канфэрэнцыя, што даўжэйшы час намагалася асягнуць паразуменьне між расейцамі й іншымі народамі, паняволенымі Масквою, летась, ні сёлетняя канфэрэнцыя ў Штарнбэргу, ня мелі як дагэтуль удачы. Мы гэтаму ня дзівімся. Мы ведаем, што ніякі супольны камітэт ня будзе створаны, пакуль расейская эміграцыя не зразумее нарэшце, што кажная нацыянальнасьць, якая ўваходзіла калісьці ў склад былое царскае Расеі, а сяньня належыць да Саюзу Сацыялістычных Рэспублікаў Савецкага Саюзу, мае права на незалежнае дзяржаўнае жыцьцё, таксама, як маюць на гэта права й яны, расейцы.

Безадказныя-ж прапановы розных авантурыстых тыпу Астроўскага, якім Беларусь дарагая, хіба, як нам леташні сьнег, ёсьць і будзе заўсёды адно новай авантурай, новай зрадай.

Трэба спадзявацца, што Амэрыканскі Камітэт Вызваленьня Народаў СССР, у склад якога ўваходзяць паважныя дзеячы й палітыкі, зразумеюць і належна ацэняць і гэтую новую прапанову Астроўскага.

Ліцьвін.

Усьцяж -- адным шляхам

Днямі, амэрыканская прэса паведаміла аб масавых вывазах савецкімі сатрапамі жыхарства Братыславы ў глыбіню Савецкага Саюзу. Колькі дзён пазьней газэты йзноў падалі аб „масавых дэпартацыях ворагаў народу з Вугоршчыны". За гэтымі сьціплымі радкамі хаваецца добра нам знаная трагэдыя тысячаў супакойных, ні ў чым нявінных сем'яў. Бо ня толькі Братыслава ці Вугоршчына пустошацца сяньня з жыхароў чырвонымі ўладамі, — гэтая палітыка гвалту наважана праводзіцца бальшавікамі у ўсіх краінах за зялезнай заслонай, як яна ўжо столькі дзясяткаў год праводзілася камуністымі і ў нас на Беларусі, і на Украіне і па ўсіх іншых краінах савецкага паняволеньня.

Дарма што Саветы усьцяж імкнуцца праз сваю прапаганду ашукаць грамадзкую думку вольнага Захаду, весткі з за зялезнае заслоны ўсё-ж працiскаюцца на захад. Ведама, напр. што ўжо больш трацiны жыхарства Прыбалтыкі апынулася сяньня за межамі сваіх краінаў у Сібіры, Казахстане, Комі ССР... Ведама таксама, што сотні тысячаў людзей высяляецца сяньня з местаў у вёскі й наадварот, у прымежных з Усходам прасторах Вугоршчыны, у Румыніі, у Усходняй Нямеччыне. Тысячы гэтых нешчасьліўцаў прыдзеленыя сяньня да капальняў урану ў Саксоніі на пэўную хваробу й сьмерць, бо немцы, што працавалі там раней, усьцяж бунтаваліся й паўставалі супроць сваіх камуністычных панявольнікаў. Накіраваная ў саксонскія ўранавыя капальні й вялікая колькасьць румынскіх жыдоў, што выцалелі ад нацыскага тэрору. Пакіненыя хаты й гаспадаркі выселеных ахвяраў усьлед займаюцца савецкімі грамадзянамі, пераважна таксама сілком прывезенымі з бацькаўшчыны расейскімі майстрамі, тэхнікамі і стаханаўцамі. Напр. Летува мела да вайны звыш двух мільёнаў жыхарства. Мільён летувіскіх грамадзянаў пакутуе сяньня на поўначы Расеі, але статыстыка сьцьвярджае, што ў Летуве ўсьцяж лічыцца звыш двух мільёнаў жыхароў. І толькі той, хто мае магчымасьць пабываць кагадзе ў летувіскіх местах і сёлах, ведае, што заместа замучаных і павывожаных летувіскіх грамадзянаў, Летува залітая сяньня татарамі й інш. мангольскімі плямёнамі, прывезенымі сюды з прыволжскіх стэпаў ці Азыі. Амэрыканскія газэты не падаюць, побач з гэтымі зьвесткамі, нічога аб нашай Радзіме й лёсе нашых суродзічаў, але ясна, што тое самае дзеіцца й скрозь у нас на Бацькаўшчыне. Беларусаў вывозяць, манголаў прывозяць, — а ўсё гэтае, каб да рэшты прыгнобіць, запалохаць людзей, зрабіць зь іх бязвольнае, паслухмянае ўсім нялюдзкім савецкім спробам стада.

Сотні лістоў, прасяклых роспачай, лістоў што выяўляюць жудасныя рэчы, працягваюць надыходзіць у ЗША цікава вакольнаю дарогай. Адны зь іх адрасаваныя прыватным асобам, іншыя — Камітэту Свабоднае Эўропы. Ахвяры, даведзеныя блізу да сьмерці, хочуць ведаць адно: ці Заходні Сьвет, зь якім бальшыня зь іх чуецца зьвязаная культурай і пачуцьцямі, абурэцца іхным лёсам, лёсам мільёнаў нявінных ахвяраў бальшавізму? Бо сьведамасьць таго, што нікому няма справы да пакутаў падсавецкіх паняволеных, робіць іхныя пакуты ўдвая цяжэйшымі, тады як надзея на тое, што некалі камуністычная дэспотыя будзе зьнішчаная, ці аднаму можа дадаць сілы й вытрываласьці.

— Нарэшце падае ў адным мейсцы газэта „Нью-Ёрк Таймс", „сьвет пазнаў, хай спатрэбілася на гэта шмат часу, што няма ніякае розьніцы паміж нацыстымі й камуністымі. Усё, у чым камуністычная прапаганда імкнецца сяньня абвінаваціць ЗША ў Карэі, — робіцца з аднэю мэтай, — адцягнуць увагу Захаду ад масавых забойстваў, выконваных Савецкім Саюзам на народах, што апынуліся пад іхнай уладай".

ТОРЭЗ ВЯРТАЕЦЦА У ПАРЫЖ

Камуністычны правадыр Францыі Торэз, які „лячыўся" ў Маскве, ізноў вяртаецца у Францыю, дзе займе месца генэральнага сакратара францускае камуністычнае партыі. Відаць, Сталін добра „палячыў" яго й фізычна й псыхічна.

БУДУЙМА БЕЛАРУСКУЮ АЎТАКЕФАЛЬНУЮ ПРАВАСЛАЎНУЮ ЦАРКВУ

Дарагія Браты Беларусы ў Канадзе й ЗША!

Калі мы апынуліся на выгнаньні разам з Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквой, на нас ляжыць абавязак будаваць Яе.

У каго яшчэ не пагасла слова Божае ўступайце ў шэрагі Яе будаўнікоў. Хто жадае служыць Богу, нашай роднай Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царкве й нашаму Беларускаму народу, падавайце заявы на студыі тэалёгіі.

Па бліжэйшыя інфармацыі зьвяртацца да:

The Dean of Theology
St. Andrew's College
259 Church Ave.
Winnipeg, Man.

Можна пісаць заявы пабеларуску.

М. Менскі

МАЕ УСПАМІНЫ

(Янка Купала)

(Канец)

Апошнія гады, а навет і месяцы перад другою сьветнаю вайной жыцьцё ў Менску было, адносна, супакойнае. як славутая ціша перад новай бураю. Мне даводзілася блізу штодня сустракацца із Купалаю. У нас, навет, была свая своеасаблівая гадзіна, свой „адміральскі час", калі мы дзень па дні, у абед, паміж 12-2 гадз. зьбіраліся „па паходнаму" у аднэй краме на Пляцы Волі. Дзяліліся із намі „адміральскі час", апрача мяне й Купалы, пісьменьнікі Колас, Крапіва, Броўка, іншы раз і Бядуля, Глебка, а пасьля й Чорны, калі яго выпусьцілі з турмы. Гэты „паходны біувак", калі стоячы ля прылаўку, мы горача гутарылі, ці рэдка трываў аж да вечару. Гутарка, звычайна, была сардэчная, шчырая, хоць палітычных пытаньняў, як згаварыўшыся, імкнуліся не парушаць. Купала й тут больш слухаў, дадаючы адно ад часу да часу сваё: „так, так..." Але іншым разам і ён „разгортваўся" й расказваў шмат цікавага із свайго жыцьця ды сваіх сустрэчаў. Аднак, як бы Купала не намагаўся трымацца бадзёра, было відаць, што нешта грызе яго, смокча за сэрца. Бывала, што, слухаючы навет сьмешны анэкдот, ён зьмяняўся на твары, вочы ягоныя затуманьваліся ценям смутку й журботы й пачыналі глядзець недзе ў нявedaмую далячынь, быццам думалася яму аб нечым важкім, неадвязным, што перасьледвала яго й чаго ён ня ўмеў перамагчы.

Назіраючы за Купалай, я, ведама, усьведамляў сабе той нутраны боль, што даўно быў зьвіўшы гняздо ў сэрцы паэты; але й я ня ведаў ягонае трагічнае тайны. Цікава, што навет ніхто з блізкіх, што ўсьцяж былі із Купалаю і пэўне-ж бачылі гэтую ягоную дзіўную задуму, не аддалі ёй належнае ўвагі. Адзін Самуйлёнак, што ведаў аб сваёй цяжкой хваробе, ад якой не маглі яго ўжо выратаваць ніякія лекі, толькі Самуйлёнак, што стаяў ужо тады аднэю нагою на парозе сьмерці, першы, а мо й наагул адзіны, разгадаў, вычуў Купалаву таямніцу. Калі, бывала, Купала забудзецца аб наваколнай рэчаіснасьці, засумуе, задумаецца, Самуйлёнак падыходзіў да яго, абыймаў рукою й казаў: „Нічога, стары, нічога". Тады я не ўдумляўся ў гэты просты сказ, але цяпер перад маймі духовымі вачыма ўстае тое глыбокае, вусьцішнае, таямнічае пачуцьцё „таго сьвету", якое ахапляла ў тыя часіны аж двух людзей з нашага асяродзьдзя.

Перад самаю вайною Купала выехаў з колькімі беларускімі пісьменьнікамі ў Рыгу на зьезд латвійскіх пісьменьнікаў. Калі нечакана пачалася вайна із немцамі і нам, выпадкам прысутным у Менскім Доме Пісьменьнікаў, палітрук Модэль абвесьціў, што нямецкія самалёты ўжо бамбяць Беласток, Баранавічы й Берасьце, мы ўсе былі, як громам аглушаныя. Адразу-ж успомнілі аб нашай дэлегацыі, якая магла трапіць у страшэнную небясьпеку. Аднак, лёс яшчэ раз ці зьлітаваўся, ці мо насьміяўся, хто-ж гэта ведае, з Купалы. Ён вярнуўся ў Менск, каб гадзіны празь дзьве выехаць адсюль у сваё апошняе падарожжа ў Маскву. Па праўдзе кажучы, Купала не самахоць пакінуў родны Менск, наадварот, ён быў навет абвесьціўшы сваім хатнім, што нікуды адгэтуль не паедзе, але яго станоўка, у вялікім пасьпеху, ледзь ня сілком адгэтуль вывезьлі, нат не даючы часу на запраўдныя зборы. Падарунак савецкага ўраду — аўтамашына Купалы, саслужыла яму ў гэтым апошнюю службу.

Больш я Янкі Купалы ня бачыў.

Разьвітаньне з роднымі гонямі, упадак духу Купалы на чужыне, — канчальны вынік даўгіх год жудаснага чужацкага тэрору — сталіся для Купалы трэцім і апошнім душэўным ударам, якога ён ужо не патрапіў ператрываць На гэты раз сукрытыя, даўно пеставаныя думкі аб самагубстве, аб скончаньні жыцьця, аб цёхім месцы ў дамавіне — нарэшце зьдзейсьніліся.

Гасьцінніца Масква, у якой Купала ці раз гасьцяваў, як слаўны й заслужаны прадстаўнік Беларусі, сталася апошнім месцам Купалавае жыцьцёвае трагэдыі.

Савецкі ўрад, што крычэў ды крычыць да сяньня аб „савецкім Купале", хаваў беларуская змагара цішком, не падаўшы нікому праўды аб ягонай сьмерці, гэтак сьпяшаючыся, ды нэрвуючыся, што навет найвярнейшы сябра Купалы, ягоная жонка — цёця Уладзя ня была выкліканая на ягоныя пахованьні. І бяздушнае ўжо цяпер цела Купалы праводзілі на вечны супачынак чужыя людзі, прыняла яго чужая зямля на Маскоўскім Ваганькаўскім магільніку. Гэта таксама паказальны факт савецкае пашаны да нашага найбольшага пясьняра, таму, што Ваганькаўскія могількі, пераважна давалі апошні прытулак бедным, бяздольным, убогім людзям, што трапілі на дно жыцьця. І за гэта беларускі народ яшчэ раз некалі адмыслова „падзякуе" айцу народаў.

Ды цынічнай уладзе гэткія пахованьні ані не перашкодзілі із націскам, настырлівасьцю й нат нахабствам узяцца зараз-жа за фарбаваньне і самога Купалы й ягонае творчасьці ў найзырчэйшы чырвоны колер, як быццам цудам забыўшыся й на надаўныя свае яму дакоры, і на „справядлівую бальшавіцкую крытыку". У гэтай бальшавіцкай афарбоўцы Купала сяньня — блізу на ўсе сто працантаў — натхнёны паэта камунізму. Усім і скрозь загаданае ўшаноўваць памяць Купалы толькі з гэтага гледзішча, апранаць яго толькі ў чырвоную тогу. Менскі драматычны тэатр атрымаў імя Янкі Купалы, ёсьць сяньня ў Менску і музэй, і вуліца Купалы. Філіял музэю адчынены на бацькаўшчыне пясьняра ў Вязынцы. Сёлета на восемь рыхтуецца да пастаноўкі п'еса „Шчасьце паэты" пісьменьніка У. Віткі, дзе, згодна із савецкай крытыкай, асьветленая — „барацьба беларускага народу за сваё сацыяльнае й нацыянальнае вызваленьне, народжаньне й станаўленьне голасу беларускага пясьняра Я. Купалы, росквіт ягонага таленту у ўмовах савецкае улады".

Вось якія дзівы расказваюць сяньня аб Купале савецкія агіта-

І на Беларусі пачауся школьны год

Новы школьны год працягвае маскалізацыю Беларусі. — Гуманістычная асьвета выгнаная, заданьне бальшавіцкае школы — гадаваць вузкіх спэцыялістых-работаў. — Галодныя стыпэндыі. — Тэхнікумы грамадзкага харчаваньня й культуры. — Здабыцьцё асьветы узалежненае ад прыхільнасьці партыйцаў.

У абвестках навучальных установаў, зьмяшчаных у газэтах акупаванае Беларусі, вельмі шмат месца аддаецца г. зв. паводле бальшавіцкае тэрміналёгіі **тэхнікумам.** Здаецца, кірунак школьнае палітыкі маскоўскага бальшавізму мае на ўвеце зьнішчэньне агульнае сярэдняе, гімназіяльнае асьветы, замяняючы яе шмат вузейшай прафэсыйнай асьветай. Уражаньне гэтае падмацоўваецца весткамі, што там-сям сярэднія школы тыпу гімназіяў навет і зусім ліквідуюцца, а замест іх адчыняюцца 3-4-гадовыя тэхнікумы або розныя іншыя „вучылішчы".

Аналізуючы вымаганьні, якія маскоўска-бальшавіцкі акупант стаўляе паняволенаму беларускаму народу, — у гэтым няма дзіва. Акупанту непатрэбныя людзі із глыбокай, агульнай, усебаковай і аб'ектыўнай гуманістычнай навукай, із здольнасьцяй параўноўваць, самастойна разважаць, ды дзейнічаць. Усемагутнаму апарату панявольнікаў беларускага народу патрэбныя адно вузкія фахоўцы ў розных тэхнічных галінах, чые здольнасьці думаньня й разважаньня павінны быць нагэтулькі няразьвітыя, каб яны маглі успрыймаць як найлепшую праўду ўсю маскоўска-бальшавіцкую прапаганду у ўсіх ейных найдурнейшых цьверджаньнях, шчыра верачы ў тым ліку і ў „вынаходы" ды „адкрыцьці" расейскіх „геніяў" у ўсіх галінах веды. Нашым панявольнікам людзі непатрэбныя: іхны ідэал грамадзяніна — гэта чалавек-робат.

Трэба адзначыць, што сярэднія школы ўсюдых 4-хгадовыя. Пачатковыя школы агулам бяручы — 7-гадовыя, але побач із імі сустракаецца й шмат 4-годкаў, асабліва на вёсцы, у калгасах.

У абвестках аб сярэдніх школах БССР не ўспамінаецца ні аб стыпэндыях, ні аб звальненьні ад аплаты за навуку. Дарма, што ўся вялізарная хлусьлівая прапаганда аб вялікіх магчымасьцях навукі ў акупаванай Беларусі, маскоўскі панявольнік, па праўдзе, ня здольны даць беларускаму дзіцяці навет пачатковую сямёх-гадовую асьвету, не гаворачы ўжо аб вышэйшай. А таму, што беларускія сяляне ці работнікі не зарабляюць навет жыцьцёвага мінімуму, каб утрымаць сям'ю з колькімі дзецьмі, дык дзеці мусяць пачынаць працу на кавалак хлеба яшчэ ў школьным веку. Адзінае, што ў гэтай справе робіць дзяржава — гэта адчыненьне завочных аддзелаў тэхнікумаў з курсам пачатковае школы. У гэтыя завочныя аддзелы прыймаюцца тыя, што скончылі пятую клясу. Навука ўсюдых, пачынаючы ад восьмае клясы, платная 100 рублёў у год. Ніякіх палёгкаў ці стыпэндыяў не прадбачаецца.

Асаблівая ўвага прысьвячаецца пашыранаму, ужо ўспамінанаму вышэй тыпу навучальнае савецкае ўстановы — бальшавіцкаму тэхнікуму. Пад гэтым назовам спатыкаюцца тэхнікумы ў вузейшым сэнсе слова — розныя фаховыя тэхнічныя, а таксама й сельска-гаспадарчыя ды камэрцыйныя школы й падобныя да іх школы для падрыхтоўкі ніжэйшых мэдычных працаўнікоў, або пэдагагічныя вучылішчы, што рыхтуюць настаўнікаў для малодшых клясаў народнае школы ці кіраўнікоў піянерамі. Тэхнікумы гэтыя не ўваходзяць у сыстэму агульнае асьветы, хоць пасьля сканчэньня некаторых зь іх даецца права паступленьня ў вышэйшыя навуковыя ўстановы. Сьветчыць аб гэтым факт, што іх адчыняюць і ўтрымліваюць асобныя міністэрствы — лёгкае прамысловасьці, харчавое, лясное, будаўнічых матар'ялаў, сельска-гаспадарчае й інш. прамысловасьці, якія рупяцца аб падрыхтоўцы фахоўцаў дзеля сваіх прадпрыемстваў.

Гэтыя тэхнікумы маюць свае стандартныя правілы прыйма й навукі. У тэхнікумы прыймаюцца хлапцы й дзяўчаты (а таксама й дарослыя) у веку ад 14-цёх да 30-цёх год. Вымагаецца папярэдняе сканчэньне сямігодкі. Выдатнікі, г. зн. тыя, што скончылі сямігодкі із адзнакамі 4 ці 5, прыймаюцца бяз іспытаў. Рэшта павінна складаць іспыты з канстытуцыі або гісторыі СССР, з расейскае, і толькі ў нешматлікіх выпадках і з беларускае мовы, ды з матэматыкі (таксама ня ўсюдых). Пры паступленьні абавязкава вымагаецца пасьветчаньне аб асьвеце, аб народжаньні, вайсковы білет, прыпіснoе пасьветчаньне ды іншыя паперы, якія сьветчылі-б аб сацыяльным паходжаньні бацькоў. Па гэтых паперах улады ўжо ад пачатку даведваюцца аб палітычнай надзейнасьці кандыдатаў, а разам з тым, маюць магчымасьць недапусьціць да навукі тых, якім прызначаная паводле іншых пляноў бальшавіцкіх акупантаў, нявольніцкая праца ў калгасе, ці што яшчэ. У тыя тэхнікумы, што падрыхтоўваюць тэхнічныя працоўныя сілы для земляробства, прыймаюцца, аднак, побач зь іншымі, і дзеці калгасьнікаў, але патрабуецца даведка ад мясцовых установаў або старшыні калгасу аб дазволе паступіць у навучальную ўстанову.

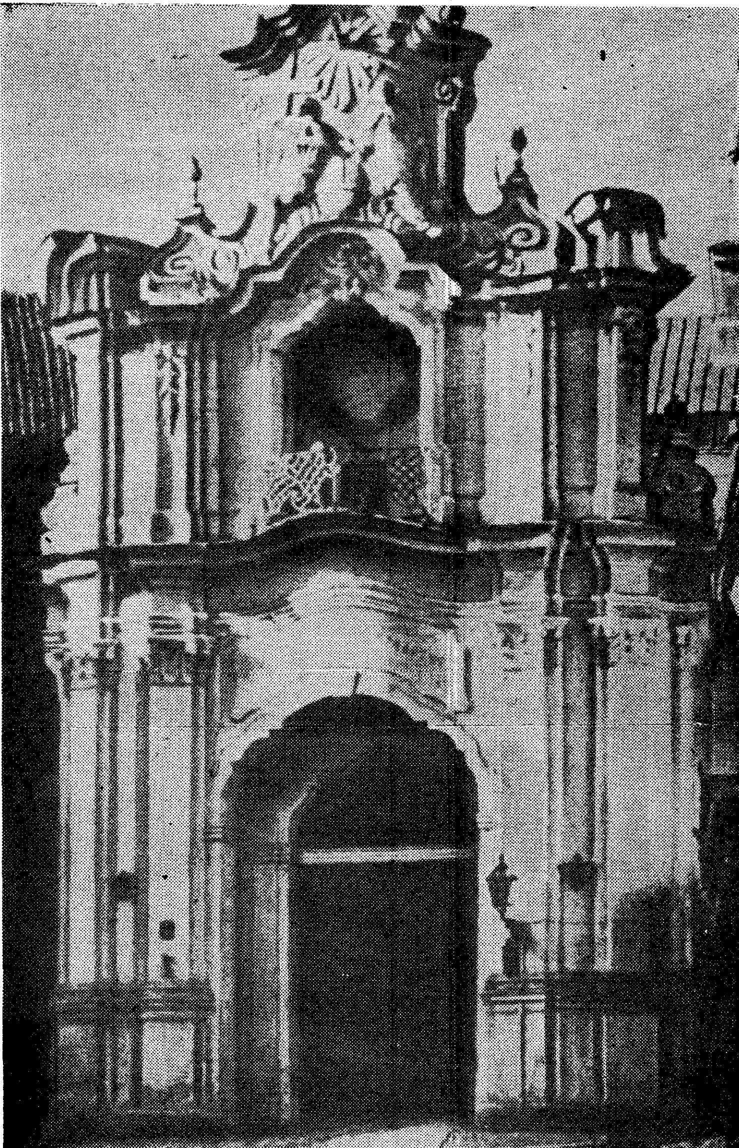
Вучням гэткіх тэхнікумаў дзяржава плаціць стыпэндыі, згодна із прынятым скрозь па ўсім савецкім саюзе правілам, што дужэйшы дастае больш ад слабейшага, чаго зрэшты, бальшавікі пільнуюцца і ў штодзённым жыцьці, а навет і ў сваіх канцэнтрацыйных лягерох. Стыпэндыі дастаюць блізу вылучна толькі „выдатнікі" г. ё. тыя вучні, якія маюць адзнакі ня ніжэй 4. Стыпэндыі складаюцца з 140-200 рублёў, пры чым найлепшыя вучні дастаюць яшчэ часам 25% дадатку.

Зразумела, параўноўваючы гэтыя грошы із цэнамі ў БССР на харчы й ведаючы, што селянін ня можа зарабіць навет на больш-менш людзкое існаваньне, не гаворачы ўжо аб ашчаднасьцях на навуку дзяцей, дык ня цяжка пераканацца, што гэтыя галодныя стыпэндыі ня могуць забясьпечыць вучню навет мінімальнае харачаваньне, зусім не ўспамінаючы аб іншых патрэбах. Мала дапамагае й тое, што пры бальшыні тэхнікумаў існуюць інтэрнаты ды сталоўкі.

І атрымоўваецца, што сярэднюю асьвету могуць сяньня атрымаць на Беларусі адно дзеці вышэйшых савецкіх урадаўцаў ці вышэйшых партыйцаў. Яны-ж із малымі выняткамі — усе чужынцы, чым і тлумачыцца абавязкавыя пры паступленьні у школы іспыты з расейскае мовы, а блізу нідзе — беларускае. Так дзеці чужынцаў-панявольнікаў набываюць сярэднюю, а тады й вышэйшую асьвету ў школах БССР, тады як для нашае беларускае моладзі яна — адно прыгожы сон. Калі-ж каму з беларускіх юнакоў і пашэньціць атрымаць гэтую асьвету, дык купляецца яна дарагой цаной недаяданьня, празьмернае працы й нялюдзкіх намаганьняў асабліва настойлівых адзінкаў. Гэтым тлумачыцца й тое, што сяньня ў Беларусі вельмі пашыраная хвароба сухотаў, стаўшыся запраўды „народнай хваробаю", „рэчай, даступнай кажнаму", як з гаркой гіроніяй зазначыўшы быў адзін з юнакоў, што вырваўся пару год таму на захад із „сталінскага раю".

М. Кургановіч

(Канец у наступным нумары)

Уваход у Базыльлянскія Муры ў Вільні, дзе на працягу колькіх год месьцілася закладзеная ў 1919 годзе нябожчыкам Іванам Луцкевічам, ПЕРШАЯ ВІЛЕНСКАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГІМНАЗІЯ, якая дала нашаму грамадзтву ці мала навукоўцаў, дзеячоў ды культурных працаўнікоў.

Як Менскія настаунікі пазналіся на савецкім турызьме

Нядаўна ў газэце „Праўда" была надрукаваная карэспандэнцыя менскага настаўніка П. Макарэвіча, дзе ён дзяліўся із чытачамі сваім „засмучаньнем" з прычыны „пастаноўкі працы ў арганізацыі Савецкі Турыст".

Пазнаёміўшыся із шмат-абяцальнаю, шырокаю прапагандаю гэтае ўстановы з савецкае прэсы й радыя і паверыўшы ёй, група менскіх настаўнікаў наважыла наведаць гэтым летам Прыбалтыку й суседнія із ёю расейскія гарады. Заплацілі грошы й паехалі. Аднак, прыехаўшы у Таллін, сталіцу Эстоніі, адкуль „Савецкі Турыст" меўся, згодна із плянам экскурсіі, павезьці турыстых зьведваць усе прыбалцкія рэспублікі, настаўнікі сустрэліся із першай няўдачай. Яны на дзесяць дзён спыніліся ў Талліне, бо на турыстычнай базе ня было транспарту. Адзіны аўтабус гэтае базы або ўсьцяж рамантаваўся, або мусіў вазіць прадукты для адміністрацыі базы (яны-ж таксама есьці хочуць). Заместа абяцяных „Турыстым" экскурсыяў па краіне, настаўнікі былі прымушаныя „загараць" у гарачыні гарадзкіх муроў, што яны маглі ані ня горай рабіць і ў сябе ў Менску, ды напэўна за шмат танейшыя грошы. У рэшце рэштаў, не дачакаўшыся дапамогі ад базы, турыстыя наважылі дзейнічаць на собскую руку. Нанялі нейдзе самаход і бяз турысцкіх правадыроў, саматужна, наведалі Вільню, Рыгу, Тарту. Але ўсе гістарычныя помнікі гэтых местаў, якімі яны, як настаўнікі, асабліва цікавіліся, засталіся для іх непазнанымі, бо ніхто ня мог ім аб іх нічога расказаць. Мянчукі зьвярталіся й да савецкіх арганізацыяў, і ў справачныя бюры, а нарэшце й проста да паасобных жыхароў, ды нічога не дапялі. Урадавыя дзейнікі не маглі ці не хацелі ім дапамагчы, а жыхары, што трапілі проці свае волі ў савецкі рай, баяліся прамовіць слова, асабліва, што да гістарычнае мінуласьці ці помнікаў сваіх краінаў, каб ня трапіць, куды ўжо трапіла бальшыня іхных суродзічаў. Навет і ў савецкім Пскове турыстыя ня мелі ўдачы. Пскоўскі музэй, напр. яны ледзь-лёдзь адшукалі, аб ім пскоўскія жыхары нат ня чулі. Калі-ж адшукалі, дык адно пацалавалі клямку, бо музэй быў зачынены дзеля рамонту, дарма што турысцкі сэзон быў у поўні. Загадчык музэю, савецкі навуковец, не здагадаўся зрабіць рамонт узімку.

Гэтак няўдалыя турыстыя — менскія настаўнікі змарнавалі свой адпачынак. Але яны напэўна не змарнавалі аднаго: нагоды яшчэ раз пераканацца ў праўдзе й вартасьці савецкае прапаганды.

ЦІКАВАЕ ПАРАЎНАНЬНЕ

Саветы крычаць на ўвесь сьвет, пахваляючыся сваймі камуністычнымі дасягненьнямі. Калі ім верыць, дык нідзе на сьвеце людзям так добра не жывецца, як у іх. Тут і вольна дыхаецца, тут і свабода, і „клопаты партыі і ўраду", і абніжэньне цэнаў на ўсё неабходнае й г. д., адным словам „рай"!

Наадварот, у „капіталістычных" краінах, паводле савецкае прапаганды, асабліва-ж у краіне „імпэрыялістых і падпальшчыкаў" — ЗША, жыцьцё вельмі цяжкое і працоўныя жывуць тут як найгоршыя нявольнікі. Пануе прыгнёт, „зьверская" эксплёатацыя, а цэны на неабходныя рэчы гэткія высокія, што амэрыканцы, апрача, вядома „эксплёататараў-фабрыкантаў", прымушаныя галадаваць. Гэтак намагаюцца ўгаварыць сьвету бальшавікі. А як рэчы маюцца папраўдзе, адразу пабачыць кажны, хто параўнуе хай адно цэны на еміну й заработную плату савецкага працоўнага з простым амэрыканскім працоўным.

У Савецкім Саюзе, каб купіць газэту, працоўны мусіць аддаць аплату 6-цёх мінутаў працоўнага часу, за пачок цыгарэтаў — аплату за адну гадзіну й 25 мінутаў. За два фунты мяса — заработак за 8 гадз. і 40 мінутаў працы. На радыё-апарат савецкі працоўны мусіць працаваць ажно 62 дні й 7 гадз. Каб купіць ложак — 20 дзён і 6 гадз. На панчохі

(Канец на 4 бал.)

тары! Загуба таленту паэты — завецца ў іх „росквітам", трагэдыя ягонага жыцьця й сьмерць — выдаюцца за „шчасьце паэты"...

Нам тут, на эміграцыі, ўсё гэта добра зразумелае, шкада толькі, што там, за заслонаю, знойдуцца, можа, людзі, што, начытаўшыся Мазальковых і нагледзеўшыся „Шчасьцяў паэтаў", — павераць у сяброўства савецкае ўлады з Купалаю.

Праўда, ёсьць, шчыра кажучы, і тут людзі, што паважна дакараюць Купале ягонай „савецкасьцяй" ды імкнуцца абнізіць ягоную ролю ў беларускай паэзіі наагул. Дык спынюся крыху над гэтым, хай ніжэйпаданае й ня зусім мо' вяжацца із тэмаю маіх успамінаў.

Усе, хто ведаюць савецкія ўмовы зразумеюць, што пісьменьнік, паэта, мастак, музыка ў СССР ня можа ня браць, накіданыя яму сілком, савецкія тэмы, ці ня пісаць зусім, каб не загубіць жыцьцё. У ўсім СССР ня знойдзецца ні воднага хто-б мог рабіць інакш. Пісаў савецкія вершы й Купала. Але як? Крытыка, навет, і савецкая, ці раз дакарала Купалу за няшчырасьць, несамастойнасьць ягоных савецкіх вершаў. Раўнуючы вершы Купалы, пісаныя ў да-савецкі пэрыяд із ягонымі савецкімі творамі, кажнаму кідаецца ў вочы, што апошнія вершы слабыя, вымучаныя, а не натхнёныя, як калісьці. Аднак, і паміж савецкімі вершамі Купалы (праўда, іх зусім мала), ёсьць запраўды паэтычныя й мастацкія рэчы. Чым гэта тлумачыцца? На маю думку, тут колькі прычынаў.

Купала, перш за ўсё, быў паэтам таленавітым, песьняром з Божае ласкі, працэс паэтычнае творчасьці быў у яго ў крыві. Ён быў таксама прафэсыйным паэтам, а не аматарам. Усё гэта не магло ня мець уплыву на тое, што Купала быў прымушаны пісаць. Па другое, і гэта, думаю, важнейшае, хай дагэтуль і недасьледванае пытаньне, — Купала, змушаны жыць у панурай савецкай запраўднасьці, уцякаў часта да краіны **ІЛЬЛЮЗОРНАСЬЦІ,** уяўнасьці. Ня толькі што ляяльны, але наважана варожы ў душы да савецкае ўлады, ён мусіў чымсьці жыць, дыхаць. Калі перад Купалаю ўзьнікалі, накіданыя яму тэмы САВЕЦКАЕ бацькаўшчыны, САВЕЦКАЕ моладзі, дык слова „савецкае" паступова занікала ў ягонай фантазыі й заставалася паняцьце тае бацькаўшчыны, тае моладзі, што былі для яго сваймі, роднымі, якія ён адно патрапіў уявіць сабе. Ілюзія, уяўнасьць рэчаіснасьці натхняла тады Купалавую паэтычную ліру. Яна-ж давала яму моц цярплівасьці, трываньня, сілу да жыцьця й тыя драбочкі чалавечае радасьці, ўцехі, без якіх немагчыма жыць чалавеку, а тым балей мастаку. Гэтак сама, адно пры дапамозе ілюзорнасьці можа жыць засуджаны на вечнае паняволеньне бядак, ці замкнёная за кратамі ахвяра. І яшчэ адно: ці можна лічыць Купалу савецкім, калі паэтам і нацыянальным героем ён стаўся гады перад савецкім паняволеньнем? Гады перад тым, як бальшавікі апанавалі Купалавую радзіму й народ, ён ужо сказаў усё свае найбольшае й найпатрабнейшае, і сказаў моцна, грымотна, як ніхто. Ці можна лічыць Купалу савецкім, калі самыя саветы блізу да 1939 году, значыцца, якія пару год да ягонае сьмерці, лічылі Купалу буржуазным нацыяналістым, ці ў лепшым выпадку тым, што трапіўшы быў пад іхны уплыў, хто апынуўшыся быў у іхным палоне?

Не, не пасуе да Купалы назва „савецкі паэта". Ён быў і заўсёды будзе беларускім, народным, нацыянальным песьняром-прарокам.

Яшчэ менш маюць праўду тыя, што хацелі-б адсунуць Купалу, паставіўшы перад ім іншых паэтаў, асабліва маладзейшых, надаючы ім не гістарычнае, а суб'ектыўнае значаньне.

У беларускай літаратуры ёсьць шмат іменаў, што займаюць вельмі пачэснае месца. Была й вельмі таленавітая моладзь, што гарэла адданасьцю Бацькаўшчыне й вагнём запраўднага мастацкага натхненьня. Аднак, кажная гісторыя мае й сваю храналёгію. Ня можна чыны Аляксандра Македонскага прыпісваць чалавеку, што жыў на стагодзьдзе пазьней за яго, хай яны былі гэткія-ж вялікія, як Аляксандравыя. Купала ўжо быў сказаўшы сваё вялікае слова, калі творчасьць моладзі адно нараджалася. Моладзь гэтая магла быць і была толькі ягонымі пасьлядоўнікамі, а ніяк не прадвесьнікамі, або пачынальнікамі, тым балей, што таленавітасьць бясспрэчна выдатных асобных прадстаўнікоў беларускае пясьнярскае моладзі расьцьвітала ў пару, калі Купалу ўжо, і зусім справядліва, называлі прарокам беларускага адраджэньня.

Лёс маладых паэтаў быў жудасны. Бальшыня зь іх загінула ў часе росту й росквіту. Няма сумліву, што зь іх маглі-б вырасьці нязвычайныя таленты, каб лёс быў крыху ласкавейшы й для іх і для ўсяго нашага беларускага народу наагул. Купале, аднак, было суджанае задоўга да сьмерці зьдзейсьніць тое, чаго мог жадаць ад яго беларускі народ. Купала ўхапіў стацца тым, каго гэты народ гэтак роспачна патрабаваў — змагаром, прарокам, ідэйным правадыром, нацыянальным героем.

Перад Купалаю мы ўсе ў вялікім даўгу. Усе мы яшчэ за мала ведаем і разумеем Купалу і як чалавека, і як творцу. Некаторыя ягоныя рысы робяцца зразумелымі толькі сяньня, а ёсьць пэўне й гэткія, што яшчэ толькі будуць зразумелымі.

Купала — ўсьцяж поўная скарбніца нацыянальнага багацьця, вартая належнага пазнаньня й вывучэньня. Постаць Купалы нагэтульки магутная, што нат і фізычная сьмерць не патрапіць аддаліць, схаваць ягоны вобраз перад вачмі беларускага народу, які вінен яму адно — незабыўныя памяць, пашану й гонар.

І прыйдзе час, калі верныя Купалавай памяці нашчадкі перанясуць ягоную труну, абы-як, у посьпеху прысыпаную ворагамі чужою, няпрыветнаю зямлёю, на Бацькаўшчыну, якую так шчыра і аддана кахаў і якой прысьвяціў столькі песьняў Купала. Абедзьве-ж ягоныя вялікія годчасьці — чалавека й паэты на вякі захавае ў сваіх сэрцах удзячны беларускі народ. Я-ж веру, што цень Купалы стаіць і будзе вечна стаяць на варце вольнай і шчасьлівай Бацькаўшчыны-Беларусі.

(канец)

З Беларускага Жыцьця

БЕЛАРУСЫ НА МІЖНАРОДНЫМ ФЭСТЫВАЛІ У ДЭТРОЙЦЕ

24-га жніўня сёлета беларускі мяшаны хор выступіў на міжнародным фэстывалі песьняў і танцаў у Дэтройце.

Пад адкрытым вячорным небам, на вялікім, дасканала асьветленым стадыёне, дзе адбываўся фэстываль, нашая беларуская моладзь у каляровай нацыянальнай вопратцы выглядала незвычайна арыгінальна й прыгожа.

Перад выхадам хору на эстраду, дырэктар фэстывалю прадставіў гледачом беларусаў, як нацыю, што імкнецца да свабоды й незалежнасьці сваё Бацькаўшчыны і падаў пры гэтым коратка, але зьмястоўна, жменю геаграфічных і этнаграфічных дадзеных аб Беларусі.

Нашая моладзь была прывітаная гучнымі воплескамі. Запраўднае-ж захопленьне агарнула стадыён, калі была выкананая вязка нашых прыгожых беларускіх песьняў. Беларуская „Лявоніха", а на заканчэньне выступу памастацку выкананы танцавальнаю групаю „Крыжачок", яшчэ больш узьдзейнічалі на шматнацыянальную аўдыторыю. І ня дзіва, бо й дырыгент хору ды кіраўнік танцаў сп. Мазура, а таксама й нашыя маладыя выканаўнікі пастараліся як найлепш прадставіць чужым багатае народнае мастацтва Беларусі.

Адразу-ж, гэтага ж вечару было відаць па ўражаньні, якое пакінула беларускае выступленьне на глядачох, што беларусы займуць першае месца на міжнародным фэстывалі. На заўтрае ўсе дэтройцкія газэты згодна паведамілі аб гэтым у адмысловых, прысьвечаных фэстывалю, артыкулах.

Як заўсёды, так і гэтым разам, кліўлэндзкая моладзь, з якое ў вялізарнай бальшыні складаліся нашыя выканаўнікі, блізу ўся прыехала ў Дэтройт, каб паказаць сваю актыўнасьць і ахвоту да працы, абы дзе толькі мага якнайвышэй узьнімаць гонар Бацькаўшчыны-Беларусі. За гэтае ім належыцца вялікая ўдзячнасьць ад аддзелу БАЗА ў Дэтройце.

П. Кулеш

МОНТРЭАЛЬ ПРАЦУЕ

(Справаздача з працы згуртаваньня Беларусаў у Монтрэалі).

Расьцярушаная блізу па ўсім сьвеце беларуская эміграцыя ў той ці іншай форме стараецца захаваць свае звычаі, традыцыі. Пераважна ў кажным больш-шым месьце дэмакратычнага сьвету ўжо чуваць аб ейнай дзейнасьці. Так і ў Монтрэалі, адным з больших гарадоў Канады, знайшлі прытулак сотні нашых палітычных уцекачоў, між якімі ці мала сьведамых і адданых працаўнікоў нашага вызвольнага руху.

16-га верасьня мінулага году ініцыятыўная група, папоўненая новапрыбылымі з Эўропы суродзічамі, наважыла склікаць першы агульны сход беларусаў Монтрэалю. Сход мінуў у вельмі згоднай, сяброўскай атмосфэры. Запраўды прыемна й цікава было слухаць і прамовы й гарачыя дыскусіі сяброў, зацікаўленых у стварэньні свае ўсобскае арганізацыі. Урэшце рэштаў усе пагадзіліся:

1) Назваць гэтую арганізацыю „Згуртаваньне беларусаў у Монтрэалі",
2) Надаць ёй апартыйны характар,
3) Праводзіць працу выключна ў культурна-асьветнай галіне з мэтай захаваць беларускія традыцыі ды мець магчымасьць належна рэпрэзэнтаваць імя беларуса навонкі.

Сход выбраў часовую управу згуртаваньня, заданьнем якое мелася быць прапаганда арганізацыі і апрацаваньне пляну працы на будучыню.

І часовая управа, і маладыя актыўцалкам апраўдалі сябе, бо ўжо 2-га сьнежаня Згуртаваньне арганізавала ўрачыстае сьвяткаваньне Слуцкага Паўстаньня із адумыслова падрыхтаванай праграмай урачыстасьці, улучаючы й паніхіду па нашых паўшых героях, адпраўленую Айцом Сьлюзарам, сьвятаром парахвіі сьв. Сафіі (У. А. П. Ц.). Прачулае слова ягонае было горача прынятае шматлікімі вернікамі. Пасьля паніхіды адбылася акадэмія, у праграму якое ўвайшлі: рэфэрат, прысьвечаны Слуцкаму Паўстаньню, дэклямацыі і вайсковыя песьні.

У гэтым-жа часе пачаў сваю працу й культурна-мастацкі гурток пад кіраўніцтвам сп. Чопчыца. Пачалася падрыхтоўка праграмы першага ў Монтрэалі беларускага канцэрту.

З пачаткам сёлетняга году адбылася агульная сходка сяброў Згуртаваньня, якая канчальна апрацавала статут арганізацыі. Замест тымчасовае, была выбраная сталая, на год, управа. У склад ейны ўвайшлі: старшыня — сп. Ждан В. Сакратар — сп. Кузьміч Я., Фінансовы рэфэрэнт — сп. Б. Валадзімер, арганізацыйны рэфэрат — сп. Монід А., Культурна-асьветны рэфэрат — сп. Чопчыц. У Кантрольную Раду увайшлі — сп. Паўловіч - старшыня, сп. сп. Чэша й Мірановіч — сябры.

9-га сакавіка беларусы Монтрэалю наладзілі свой „Першы Беларускі Канцэрт", які меў вялікую ўдачу ня толькі між беларусоў, але вельмі спадабаўся й іншым нацыянальнасьцям Монтрэалю, што былі на яго запрошаныя. У выніку першае ўдачы да Згуртаваньня далучыліся новыя сябры й новыя сілы, якія яшчэ з большым энтузыязмам узяліся за працу.

Вялікае сьвята беларускага народу — — Дзень 25-га Сакавіка быў адсьвяткаваны ў Монтрэалі вельмі ўрачыста. Пасьля сьвяточнага рэфэрату, прачытанага старшынёю Згуртаваньня, выступаў із прывітаньнем прадстаўнік ад У. Н. Р. ды іншыя госьці. На далейшую частку праграмы склаліся дэкламацыі патрыятычных вершаў і выступ мяшанага хору.

Умовы ў якіх даводзілася працаваць Згуртаваньню, вымагалі неабходнасьць мець свой собскі куток, дзе-б можна было праводзіць сходы й заняткі і наагул больш-менш нармальнае арганізацыйнае жыцьцё. Таму былі зьмабілізаваныя ўсе намаганьні і ў хуткім часе знайшлося адпаведнае памешканьне. Неўзабаве у новай, добра абсталяванай залі пачаліся нарады пад арганізацыяй пратэстацыйнага мітынгу паняволеных народаў, які адбыўся 15-га чырвеня. Ад імя Згуртаваньня Беларусаў Монтрэалю прамаўляў старшыня Згуртаваньня, які ўспомніў у сваёй прамове ўсе тыя ахвяры, якія зламаў наш беларускі народ у змаганьні із сваімі панявольнікамі, а таксама выказаў і ягоную наважанасьць да барацьбы за Бацькаўшчыну аж да перамогі. Мясцовая прэса была шырака зацікаўленая мітынгам. Шмат хто з чытачоў упяршыню даведаўся з ейных балонкаў аб Беларусі й беларусох.

Другім паважным выступам культурна-мастацкага гуртка быў г. зв. „Вясновы канцэрт", які меў ня меншую за першы ўдачу. Перапоўненая заля із захопленьнем сачыла за цікавай праграмай. Была паставленая камэдыя К. Каганца „Модны шляхцюк", п'еса „На вёсцы", мантаж сп. Чопчыца „Вечар на вёсцы", а на заканчэньне — запраўдная беларуская „Лявоніха" ў выкананьні моладзі.

Улетку, сябры Згуртаваньня блізу кажнае нядзелі ладзілі супольныя выезды на бераг ракі сьв. Лаўрэнта. Фугбольная дружына „Прыпяць" у гэтым часе рыхтавалася да разгрыўкі, каб годна рэпрэзэнтаваць імя Беларусі ў гарадзкой лізе, куды яна неўзабаве увойдзе. У часе летняга перапынку працы, Згуртаваньне парупілася выдаць „Загубленае Жыцьцё" — драму ў трох дзеях Т. Лебяды, „Зьбянтэжаны Саўка" — жарт Родзевіча і падрыхтавала да выданьня й іншыя сцэнічныя творы.

Першага верасьня Згуртаваньне пачало працу, адпаведную да восенскае пары. Будзе адчыненая вячорная школа для беларускіх дзяцей, каб яны не забыліся свае мовы, а для дарослых маюць чытацца лекцыі з беларусаведы (гісторыя, прыродныя багацьці, літаратура Беларусі). Пачынае сваю працу й тэатральная студыя пад кіраўніцтвам сп. Рымара.

Так жыве й працуе Згуртаваньне Беларусаў у Монтрэалі. Што праўда, нічога асаблівага ня зроблена, аднак, каб хай толькі гэтак працавалі ўсе нашыя беларусы ў іншых кутках эміграцыі, — гэта паставіла-б гонар нашае Бацькаўшчыны-Беларусі на вышыню, адзіна яму належную.

Сябра З. Б. у М.

ЦІКАВАЕ ПАРАЎНАНЬНЕ

(канец з 3 бал.)

для жонкі трэба яму папрацаваць ня менш 6-цёх дзён.

А ў Амэрыцы?

Дарма, што тут усе наракаюць на дарагоўлю, амэрыканскі працоўны, які зарабляе ў гадзіну якіх паўтары даляры, можа купіць: газэту за дзьве мінуты свайго працоўнага часу, два яйкі й шклянку малака — 10 мінутаў працы, абед з мясам — за поў-гадзіны працы, панчохі найлепшага гатунку за 50 мінутаў працы, пачок цыгарэтаў — за 8 мінутаў, радыё — за 2 дні працы (у Саветах 62 дні!), ложак за 7 працоўных дзён.

Дык дзе ляпей?

ВЕСТКІ З АЎСТРАЛІІ

Беларусы, згуртаваныя ў Сыднэі (Аўстралія) арганізавалі свой чэрцы прыход Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы. (100 Northumberland St. Liverpool). Царкву ўзначальвае айцец Зялінскі. Дапамагае яму ў службах айцец Кунцэвіч.

КУПАЛАЎСКАЯ ГАДАВІНА У БРЫСБАЙНЕ

Трагічную й балючую для кажнага беларуса гадавіну сьмерці нашага нацыянальнага паэты Я. Купалы адзначылі адмысловай акадэміяй і беларусы Брысбайну. На пачатку, памяць пясьняра-мучаніка была ўшанаваная часінаю цішы, а пасьля былі прачытаныя й прадэкламаваныя найлепшыя творы Вялікага Нябожчыка.

Пасьля акадэміі, сабраныя наладзілі сьвяткаваньне беларускага Купальля, так як яно з прадвеку сьвяткуецца ў нашым народзе.

ПРЫХОД БАП ЦАРКВЫ У АЎСТРАЛІІ

У г. Ліверпулі (Аўстралія) адчынены прыход Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы — Сьвята-Пакроўская Царква, што зарэгістраваная у ўсіх установах Новае Паўдзённае Валі й мае права выконваць усе хрысьціянскія абрады.

Божыя службы служацца ў новай нашай царкве штонядзелі. Адпраўляе іх Архіяпіскап БАПЦ Уладыка Сяргей у саслужэньні сьвятарства.

АЛЯСКА

Шырэй ведамай сьвету сталася Аляска толькі ў 1897 годзе, калі сюды рынулі тысячы людзей у пошуках золата, якраз знойдзенага тады ў пайночных ваколіцах гэтае далёкае, суворае краіны. Да гэтага адно рыбакі, паляўнічыя ды гандляры хутраў цікавіліся берегамі негасьціннае, сьцюдзёнае Аляскі. Першыя „адкрылі" і пачалі выкарыстоўваць прыродныя багацьці Аляскі сібірскія купцы, чыёй собскасьцяй краіна й лічылася даўгія гады. У канцы мінулага стагодзьдзя яны прадалі яе амэрыканскаму ўраду.

Золата ў Алясцы было шмат, але „залаты рух" ня трываў доўга. Неўзабаве Аляска ізноў вярнулася да штодзённага жыцьця, паляўніцтва, рыбацтва й марудная шуканьня вартасных выкапняў.

Запраўдны рух пачаўся ў Алясцы толькі ў гады апошняе вайны. Алеўцкія абтокі Аляскі сягаюць далёка ў мора й набліжаюцца да Японскага архіпелягу. Якраз на гэтых абтоках і зьявіліся ў гады вайны першыя амэрыканскія абаронныя асяродкі і ваенныя базы.

Яшчэ большы рух перажывае Аляска сяньня. Як толькі чеабходнасьць абароны перад магчымаю камуністычнай агрэсіяй сталася яснай ўсім заходнім гаспадарствам, Амэрыка ўзялася за мацаваньне і азбраеньне перадусім Аляскі. Край гэты вельмі блізка да Сібіры. Толькі лічаных міль г. зв. Бэрынгава праліву, які часта-густа зусім замярзае ўзімку, дзеляць Амэрыку ад Азіі. Таму існуе вялікая небясьпека сухаземнага нападу. Апрача таго, берагавая лінія Аляскі дазваляе й на лёгкі дэсант з мора.

Абарона Аляскі з паветра таксама рэч вельмі паважная. Пры дапамозе парашутных аддзелаў вораг без асаблівых цяжкасьцяў можа апанаваць блізу ўсе лётнішчы Аляскі. Адсюль-жа адно скок у Канаду і ў сэрца Амэрыкі. Дзеля гэтага, а таксама й дзеля таго, што даезд у Аляску з Канады ды Амэрыкі даўгі й цяжкі, Злучаныя Штаты змушаныя трымаць тут вялікія аддзелы войска, якія маглі-б кажнае часіны даць магутны адпор нападальнікам.

Справа абароны так вялікае прастору зьвязаная із разбудоваю больших асяродкаў ваенных, жыльлёвых і прамыслова-вытворчых. Асяродкі гэтыя раскіданыя скрозь блізу па ўсёй Алясцы. Шляхоў, чыгункаў ці шосаў у Алясцы мала. Лятунства — пакуль што адзіны хуткі спосаб рухацца й перавазіць тавары й зброю. Яно патрабуе безьліч транспартных самалётаў. Аблічана, што на перавоз кажных пяцідзесяцёх чалавек патрэба ня менш дзесяцёх чалавек лётнае абслугі. Калі-ж перавазіць людзей цягнікамі, суадносіны гэтыя падаюць да колькіх дробных адсоткаў.

Вось чаму у Алясцы й пачаўся сяньня новы рух, ці як ён тут завецца „бум". Сяньняшні рух — гэта ня гонка за золатам, але рух дзеля разбудовы краіны і дзеля ейнае абароны перад нападам ворага. Паблізу ўсіх дасюлешніх асяродзьзяў будуюцца цэлыя месты жылых дамоў для тысячаў вайсковых і іхных сем'яў. Запраўднае абаронная будаўніцтва яшчэ не пачалося, галоўнае ня сяньня — будаўніцтва селішчаў і даездаў да іх. Бо ў сувязі з новаю разбудовай, у колькі раз павялічыўся й транспарт. Прывозіць трэба на Аляску ня толькі тысячы работнікаў, асабліва спэцыялістых, але й блізу ўсе матар'ялы. Навет дрэва шмат дзе не хапае, ці няма зусім і яго таксама трэба прывозіць часта з вельмі далёка. Вялікая ўвага зьвернена сяньня й на разбудову марскога давозу да берагоў Аляскі, на пабольшаньне колькасьці суднаў ды пабудовы новых партоў. Прыкладам, да аднаго з селішчаў Аляскі ў праліве Бэрынга можна даплысьці толькі плыткімі баржамі. Судны мусяць выгружацца аж 25 міляў ад берагу ў адкрытым моры, якое часта вельмі неспакойнае.

Ня ў прыклад папярэднім, недоўгатрывалым „рухам", сяньняшні „ваенны", калі яго можна так назваць, рух у Алясцы не выдаецца часовым. Палепшаньне жыцьцёвых умоваў, зьвязанае з разбудовою ваенных асяродкаў, прыцягваюць таксама прамысловы сьвет да выкарыстаньня вытворчых магчымасьцяў Аляскі. Як у кажнай дзікой краіне, у Алясцы шмат месцаў, дзе невялікі ўклад дае вялікія даходы. Мільёны дрэмлюць тут скрозь і ў скалах, і ў замерзлых водах.

Нядаўна Алькоа, адна зь вялікіх алюміньевых кампаніяў Амэрыкі, апрацавала праэкт выкарыстаньня сілы вады ракі Юкон, які дало-б магчымасьць выпліваньня 200.000 тонаў алюміньюму у год. На разбудову праэкту патрэбныя ўсяго 400 мільёнаў даляраў і 4 гады часу.

Калі-б гэты праэкт ужыцьцявіўся, тысячы працоўных знайшлі-б працу, і да таго вельмі добра платную, ня толькі на час пабудовы пляванае грэблі, возера й тунэлю, але й на стала.

Заработная плата ў Алясцы, наагул, вельмі высокая. Таму у ёй могуць быць зацікаўленыя й некаторыя нашыя суродзічы. Перадусім нашыя „канадыйскія" беларусы маглі-б знайсьці там добрыя магчымасьці заработку. Жыцьцёвыя ўмовы ў Алясцы лепшаюць дзень па дні, дык праца у Алясцы — сяньня даволі „залатая" пэрспэктыва.

А. Гарыгляд

ЗАКЛІК

Жаночае Сэкцыі БАЗА ў Нью-Ёрку ў справе дапамогі нашым суродзічам ў Эўропе.

Усё часьцей ды часьцей надыходзяць да нас сумныя, а навет роспачныя лісты зь Нямеччыны, Францыі, Аўстрыі і інш. ад тых нешчасьлівых нашых суродзічаў беларусаў, перад якімі ня зь іхнае віны зачыніліся дзьверы эміграцыі. Хворыя, старыя, дзеці і наагул усе, пазбаўленыя права на эміграцыю, усе, пераданыя на ласку гэтак добра нам знаёмае „нямецкае эканомікі", апынуліся сяньня ў цяжкім, а шмат хто і ў прост жахлівым стане й просяць аб дапамозе. Сьцьвярджае гэта й ці адзін заклік газэты „Бацькаўшчына".

Ці-ж можам мы, каму выпала на долю апынуцца у вольнай Амэрыцы, дзе кажны мае магчымасьць працаваць і зарабляць, не адгукнуцца на бяду й нядолю тых нашых сваякоў ці сяброў, із кімі мы так нядаўна дзялілі ўсе пакуты лягернага жыцьця?

Ці-ж можам мы як належыць цешыцца тут супакоем і дабрабытам, калі нашыя сябры ня маюць за што купіць дзіцяці кубак малака?

Думаем, што не, бо беларускія сэрцы шчырыя й як кажа прыказка, хай не заўсёды рухлівыя, ды справядлівыя.

Таму Жаночая Сэкцыя БАЗА пачала акцыю зьбіраньня грошаў, харчоў і вопраткі, як мужчынскай, так і жаночай ды дзіцячай, дзеля адпраўкі ў Эўропу пачкаў для нашых нешчасьлівых суродзічаў.

Ветліва просім кажнага беларуса дапамагчы нам у гэтай акцыі, хто чым можа. Ахвяры можна слаць на адрас: Mrs. Barbara Werschbalowich 33 Norfolk St., Apt. 2, New York 2, N. Y.,

або ў свае аддзелы БАЗА, дзеля перадачы Жаночай Сэкцыі.

Б. Вержбаловіч, Старшыня Рэфэрату Сацыяльнае Апекі і Жаночае Сэкцыі БАЗА.

Просім таксама, каб прысыланыя рэчы былі чыстыя і ў магчымым стане, бо перасылка рэчаў у Эўропу каштуе дорага й перасылаць рызьзё не аплоціцца.

СПРАВАЗДАЧА

З дабрачыннае дзейнасьці Жаночае Сэкцыі БАЗА ў Нью-Ёрку на 15.9.52.

Прыбыткі:

1. Ахвяры па падпісных лістох	**94,50**
2. Даход з канцэртаў	**81,00**
3. Сяброўскія складкі	**32,00**
Разам	**207,50**

Выдаткі:

1. Выслана грашыма, лекамі й вопраткай у Нямеччыну, Францыю і Італію	**169,25**
2. Перасылка 9-цёх пачкаў у Нямеччыну	**17,00**
Разам	**186,00**

Вопратку на пачкі ахвяравалі:

1. **Захаркевіч Васіль**
2. **Стаськевіч Ніна**
3. **Кушэлі (малодшыя)**
4. **Ганчарэнка Галіна**
5. **Арцюхі**
6. **Зыбайла П.**

Жаночая Сэкцыя БАЗА шчыра дзякуе ўсім беларусам, што прычыніліся сваімі ахвярамі да дапамогі нашым суродзічам у Эўропе і спадзяецца, што рэшта нашае эміграцыі пойдзе іхным сьледам ды адгукнецца на нядолю беларусаў ахвярамі ў грашох, харчох і вопратцы, прысыланымі на паданы вышэй адрыс Жаночае Сэкцыі БАЗА.

Старшыня

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ

Сіламі З. Б. М. пашыранае выданьне сцэнічных твораў беларускіх пісьменьнікаў, якія можна атрымаць у

V. Zdan, 123 Clermont Ave., Montreal 14, P. Q. Canada.

Ёсьць:

„Загубленае жыцьцё" — драма ў трох дзеях Т. Лебяды, цана 50 ц.

„Зьбянтэжаны Саўка" — жарт у адной дзеі Л. Родзевіча, цана 50 ц.

„Беларускі сьпеўнік" — 25 песьняў із нотамі для хору й солё цана 50 ц.

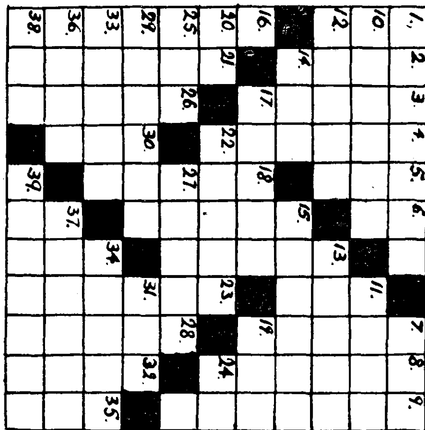
Рыхтуецца й хутка будзе ў продажы: „Заручыны Паўлінкі" Ф. Аляхновіча, „На вёсцы", „Шчасьлівы муж", „Конскі патрэт" і „Пасланец".

Просім таксама суродзічаў прысылаць нам да перавыданьня, калі хто мае, сцэнічныя творы, недахоп якіх так войстра сяньня адчуваецца на эміграцыі. Творы просім слаць на паданы вышэй адрыс старшыні З. Б. М.

ШУКАЮЦЬ:

Марыя Бокша шукае свайго дзядзьку, даўнейшага эмігранта **Хведара Касьпіровіча**, народжанага ў вёсцы **Біжаровічы** каля Пінску. Выехаў з бацькаўшчыны ён у 1926 годзе. Калі хто ведае аб ягоным лёсе, — просім паведаміць у рэдакцыю „Беларуса".

КРЫЖАСЛОЎЕ

Гарызантальна:

1. Вясельны пірог. 2. Сум, туга. 10. Не прафэсыянал. 11. прылада для памераў (множ. лік). 12. Амэрыканскі кірмаш. 13. Зварот да жанчыны, 14. Земнаводнае стварэньне. 15. Беларускі паэта. 17. Сябра аднае палітычнае арганізацыі. 19. Род электрону. 20. Літара стара-слав. альфабэту. 22. Кшталт паверхні, краявід. 24. Займеньнік. 25. Лічбоўнік. 27. Шкада, што. 29. Прылада. 31. Лічбоўнік. 33. Адзінка вагі. 34. Мужч. імя. 36. Адзін з трох мушкетэраў. 37. Адна з прынадаў жанчыны. 38. Прыстаўка у ступенях параўнаньня. 39. Хвароба.

Вэртыкальна:

1. Злучнік. 2. морскае стварэньне. 3. Сумесна. 4. Правадыр старадаўных гэрманаў. 5. Гарачая вада. 6. Мера зямлі. 7. Хау, іначай. 8. Бывае пры кажнай хаце (бяз першае літары). 9. Пітво. 11. Займеньнік. 13. Месца, дзе вучацца езьдзіць конна. 15. Прылада каваля. 16. Хатняя жывёлінка. 18. Дзяржаўная установа. 21. Мэксыканскі народны герой. 23. Гароднiна. 26. Вельмі рана. 28. Ведомы кампазытар апэрэткаў. 30. Абісынскі тытул. 32. Неабходнасьць іначай (множ. лік.). 34. Забава. 35. Частка цела. 37. Прыйменьнік.